

ДОСЛІДЖЕННЯ ВПЛИВУ ОСОБИСТІСНИХ ЯКОСТЕЙ НА ФОРМУВАННЯ ПОЗИТИВНОЇ «Я-КОНЦЕПЦІЇ» В ОСІБ ЮНАЦЬКОГО ВІКУ

Булега Лілія

Питання формування позитивної «Я-концепції» у юнацькому віці є одним з ключових у сучасній психології. «Я-концепція» — є складною системою уявлень особистості про самого себе, яка охоплює когнітивний, емоційний та поведінковий компоненти. Саме в юнацькому віці, згідно з періодизацією розвитку особистості, активно формуються уявлення про себе, закладаються основи для самооцінки та самоповаги, які в подальшому визначають життєві орієнтири людини [1, 2].

Метою тези є обґрунтування впливу особистісних якостей на формування позитивної «Я-концепції» в юнацькому віці.

Сучасні українські дослідниці Т. Панько та О. Бондаренко вказують, що на формування позитивної «Я-концепції» істотно впливають певні особистісні якості:

- 1) *екстраверсія* (сприяє розширенню соціальних контактів і отриманню підтримки);
- 2) *дружелюбність* (забезпечує успішну соціалізацію та почуття приналежності);
- 3) *добросовісність* (стимулює розвиток відповідальності та цілеспрямованості);
- 4) *емоційна стабільність* (допомагає формувати стійке та адекватне уявлення про себе);
- 5) *відкритість новому досвіду* (сприяє самопізнанню, прийняттю змін та розширенню уявлень про власні можливості).

Отож, вивчення рівня розвитку цих особистісних якостей у юнацькому віці дозволяє оцінити чинники, що впливають на позитивне або негативне становлення «Я-концепції».

Аналіз результатів проведеного дослідження за методикою Короткий

п'ятифакторний опитувальник особистості TIPI (TIPI-UKR) (в адаптації М. Кліманської, І. Галецької) особистісних характеристик респондентів за основними шкалами моделі великої п'ятірки та їхній можливий вплив на формування позитивної «Я-концепції» показав, що більшість юнаків мають середній рівень розвитку основних особистісних рис за всіма шкалами, що свідчить про гармонійний, збалансований розвиток. Збалансованість особистісних характеристик є ознакою здорового особистісного розвитку й забезпечує адаптивність індивіда в соціумі, що, у свою чергу, сприяє формуванню позитивної «Я-концепції» [3].

Результати показали, що 58% респондентів мають середній рівень відкритості до нового досвіду, 18% – високий рівень та 24% – низький. Відкритість передбачає здатність до прийняття нового досвіду, гнучкість мислення, креативність, що є ключовими чинниками позитивної самосвідомості у юності. Юнаки з високим рівнем відкритості здатні швидше інтегрувати зміни у власний образ «Я», що стимулює саморозвиток, пошук нових смислів і цінностей.

Шкала екстраверсії показала, що 57% респондентів мають середній рівень, 40% – високий та низький – 3%. Екстраверсія визначається як прагнення до соціальної активності, відкритості у спілкуванні, сприяє задоволенню потреби у визнанні та належності – базових потреб для формування стабільної «Я-концепції». Екстравертовані особи частіше отримують позитивний соціальний досвід, що зміцнює їхню самооцінку та впевненість у собі.

Дружелюбність виявилася найменш вираженою рисою: лише 12% респондентів мають високий рівень, 82% середній, а низький – 14%. Дружелюбність є важливою для встановлення довірливих міжособистісних стосунків, що формує почуття емоційної безпеки. Низькі показники дружелюбності можуть бути чинником ризику для формування негативного образу «Я», оскільки соціальна ізоляція посилює відчуття відчуженості та знижує самооцінність.

У дослідженні 68% респондентів показали середній рівень емоційної стабільності, 18% – високий рівень та 14% – низький. Емоційна стабільність пов'язана зі здатністю до контролю емоцій, стресостійкістю та психологічною зрілістю. Висока емоційна стабільність дозволяє юнакам підтримувати позитивний образ себе навіть у ситуаціях невдач чи критики.

Показники добросовісності демонструють: 40% респондентів мають високий рівень, 57% – середній та 3% – низький. Добросовісність, забезпечує відповідальність, самодисципліну, прагнення до досягнення цілей — а це ключові умови для позитивного самосприйняття у юності. Особи з розвиненою добросовісністю краще справляються із завданнями, що укріплює їхню самооцінку через досягнення і визнання результатів.

Таким чином, результати дослідження підтверджують, що позитивна «Я-концепція» у юнаків формується завдяки поєднанню таких чинників: високої відкритості до нового досвіду, розвиненої екстраверсії, добросовісності та достатнього рівня емоційної стабільності. Найбільшими викликами для формування позитивного образу себе залишаються труднощі у сфері дружелюбності, що вимагає подальшої корекції та підтримки у міжособистісних взаєминах.

Список використаних джерел

1. Гетьман Т.О., Кричківська Т.Д. Проблеми вікової психології: хрестоматія. Київ: Видавництво «Сварог», 2020. 469 с.
2. Новікова В.П. Психологічні особливості формування самооцінки підлітків. *Теоретико-методологічні проблеми практичної психології та її перспективи розвитку: Збірник доповідей Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції*. Кропивницький. 2021. С. 137-139.
3. Українська адаптація короткого п'ятифакторного опитувальника особистості ТІРІ (TIRI-UKR). М. Б. Кліманська, І. І. Галецька. *Психологічний часопис*. 2019. Т. 5, № 9. С. 57-74. Режим доступу: